

Історико-політичні проблеми сучасного світу:
Збірник наукових статей. – Чернівці:
Чернівецький національний університет,
2019. – Т. 39. – С. 147-155
DOI: 10.31861/mhpi2019.39.147-155

Modern Historical and Political Issues:
Journal in Historical & Political Sciences. – Chernivtsi:
Chernivtsi National University,
2019. – Volume. 39. – pp. 147-155
DOI: 10.31861/mhpi2019.39.147-155

УДК: 329 (436)

© Віталій Семенко¹

Проєвропейський обранець на президентських виборах в Австрії (2016)

В статті досліджуються чергові президентські вибори в Австрійській Республіці, які відбулися 4 грудня 2016 р., та завершилися перемогою відомого лідера Партії Зелених Олександра Ван дер Беллена, який займає чітку проєвропейську позицію та дотримується ліберальної позиції стосовно міграції та права біженців. Детально проаналізовано основні результати, висновки видатних політологів, експертів, які займалися дослідженням президентських виборів у Австрії. Детально проаналізовано основні повноваження, функції федерального президента. Виявлено специфічні особливості риси президентських виборів 2016 р., які відбувалися на тлі глобальних світових потрясінь, проєвропейських, проросійських та євроскептичних настроїв австрійського населення.

Ключові слова: президентські вибори, політична система, політична партія, євроскептицизм, міграція.

Pro-European elected representative in the presidential elections in Austria (2016)

The article deals with the next presidential election in the Republic of Austria, which took place on December 4, 2016, and ended with the victory of the famous leader of the Green Party Alexander Van der Bellen, who takes a clear pro-European stance and adheres to a liberal position on migration and refugee rights. The main results, conclusions of outstanding political scientists, experts who were engaged in research of presidential elections in Austria are in details analyzed. The main powers, functions of the federal president are analyzed. Specific features of the presidential election 2016, which occurred during the global upheavals, pro-European, pro-Russian and Euroskeptic sentiments of the Austrian population are in details characterized.

Key words: presidential elections, political system, political party, euroscepticism, migration.

Перемога Олександра Ван дер Беллена на президентських виборах в Австрійській Республіці, які завершилися 4 грудня 2016 р. ознаменували проєвропейську підтримку народу Австрії, яка має вагоме значення і для України, бо у разі перемоги кандидата Норберта Хофера від Австрійської партії свободи (АПС), який публічно зайняв проросійську та євроскептичну позицію, для нашої держави істотно похитнулася б підтримка Євросоюзу. До того ж слід звернути увагу й на той факт, що головування в Організації з безпеки і співробітництва у 2017 р. переходить теж до Австрії, а саме Себастьян Курц, наймолодший міністр закордонних справ та інтеграції Австрії, який намагатиметься сприяти деескалації існуючих конфліктів, відновленню міждержавної довіри та подоланню радикалізації суспільства, хоча відомі його висловлювання щодо послаблення санкцій для Російської Федерації. Таким чином, Австрія виконуватиме традиційну роль моста між Заходом і Сходом. Для України головування Австрії в ОБСЄ та про європейський австрійський президент втілюють надію на переможний мир для нашої держави. Президент України Петро Порошенко зазначив, що поділяє позицію стосовно важливості збереження сильного Європейського Союзу для миру і стабільності в Європі в цілому та в Україні зокрема. Президент закликав Олександра Ван дер Беллена продовжувати консолідовану політику ЄС

¹ Кандидат політичних наук, доцент кафедри сучасних іноземних мов та перекладу, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна. E-mail: v.semenko@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-4353-7823>

стосовно протидії російській агресії проти територіальної цілісності і суверенітету Української держави. Президент України висловив сподівання на конструктивну співпрацю в рамках ОБСЄ під час головування Австрії у 2017 році та відзначив важливу роль Організації у протидії агресії Росії проти України².

Особливості президентських виборів в Австрійській республіці та їх вплив на політичну систему у своїх працях досліджували Я. Степанюк³, А. Полякова⁴, М. Бороденко⁵ та інші. Вагоме значення відіграє для аналізу президентських виборів в Австрії авторитетна думка відомих політологів А. Пелінки⁶, Ф. Плассера, Ф. Зоммера⁷, а також аналіз виборів, проведений інститутом суспільно-політичних досліджень та консультування SORA⁸ та ін. Виходячи з актуальності та досягнень вітчизняного і зарубіжного досвіду дослідження виборчих процесів, політичних партій, автор ставить за мету проаналізувати останні президентські вибори в Австрії від 2016 р. З огляду на поставлену мету, автор визначив такі дослідницькі завдання: висвітлити основні результати президентських виборів, основні функції та повноваження федерального президента, а також розглянути основні причини успіху про європейського кандидата.

В Австрії федеральний президент призначає федерального канцлера, а за його поданням і інших членів федерального уряду. Сформований таким чином федеральний уряд має бути представлений Національній Раді як дієздатний протягом одного тижня після його призначення. В цей період, а також у будь-який інший час Парламент може висловити недовіру всьому урядові або окремим його членам, що в результаті автоматично призведе до складення його/їх повноважень. До цього часу в конституційній практиці було прийнято, що при формуванні уряду федеральний президент фактично обмежується призначенням такого уряду, склад якого впливає з розподілу сил між окремими партіями в парламенті (позицій більшості) та в результаті переговорів між цими партіями. Однак формально за Конституцією президент не зобов'язаний враховувати позиції більшості в Національній Раді. Федеральний президент у будь-який час може звільнити Федерального канцлера та весь федеральний уряд (але не окремих членів уряду). Проте такий факт ще жодного разу не мав місця. В критичних ситуаціях австрійські федеральні президенти завжди намагалися підтримати послідовність курсу та стабільність діяльності федерального уряду. До сфери завдань федерального президента передусім належать: призначення і звільнення федерального уряду, скликання і розпуск Національної Ради, виконання представницьких функцій щодо своєї держави по відношенню до інших держав, укладання міжнародних договорів, акредитація дипломатичних представників іноземних держав і помилування засуджених на законних підставах. З політичної точки зору федеральний президент є підзвітним народу, з правової – федеральному зібранню. Федеральний президент, в принципі, можна звільнити від виконання своїх обов'язків, однак це є складною процедурою, яка в політичній практиці досі не траплялась. Така процедура потребує наявності більшості у дві третини голосів в Національній Раді, більшості голосів у федеральному зібранні (спільне засідання Національної та Федеральної Ради) та проведення всенародного референдуму⁹.

² «Президент України привітав обраного Президента Австрії з перемогою на виборах», режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-privitav-obranogo-prezidenta-avstriyi-z-p-39022> (дата перегляду 2018).

³ Степанюк Я. «Президентські вибори в Австрії: чи завершилася дія Трампа-ефекту», режим доступу: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/12/8/7058621/> (дата перегляду 2018).

⁴ Полякова А. «Австрія проголосувала за Європу», режим доступу: <http://nv.ua/opinion/polyakova/avstrija-progolosovala-za-evropu-310879.html> (дата перегляду 2018).

⁵ Бороденко М. «Президентські вибори в Австрії: чого чекати Європі?», режим доступу: <http://rescue.org.ru/uk/news/analytics/5567-prezidentskie-vybory-v-avstrii-chego-zhdad-evrope> (дата перегляду 2018).

⁶ «Präsidentenschaftswahl in Österreich: das Asylthema war das Wichtigste», режим доступу: <http://www.n-tv.de/politik/Das-Asylthema-war-das-Wichtigste-article17535386.html> (дата перегляду 2018).

⁷ «64 Prozent wählten Van der Bellen, um Hofer zu verhindern», режим доступу: <https://kurier.at/politik/inland/bundespraesidentenwahl/hofburg-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten-zentrales-wahlmotiv/234.485.928> (дата перегляду 2018).

⁸ «Bundespräsidentenschaftswahl 2016: Wiederholung der Stichwahl», режим доступу: <http://www.sora.at/the-men/wahlverhalten/wahlanalysen/bpw16-wh.html> (дата перегляду 2018).

⁹ Посольство Австрійської Республіки в Україні (1999) «Політична система Австрії». – К.: Посольство Австрійської Республіки в Україні, С. 15-16.

Ці вибори можна назвати історичними в багатьох контекстах: вперше до другого туру не потрапили кандидати від провідних політичних партій, вперше офіційні результати були оскаржені в суді і через можливі фальсифікації призначені перевибори, вперше австрійці вибирали між двома кандидатами з різним баченням стратегічного курсу Австрії, – слушно зауважила Я. Степанюк¹⁰. Для України результат президентських виборів в Австрії не є чимось апокаліптичним. Н. Хофер міг серйозно підірвати європейську підтримку Києву та зашкодити реалізації Києвом своєї стратегії протистояння Росії. У разі своєї перемоги, Австрія була б черговим фактором розколу всередині ЄС. До того ж, АПС нерідко закликала до референдуму, подібного до того, який пройшов у Великій Британії – щодо виходу з організації. З іншого боку, Олександр ван дер Беллен є кандидатом, більш прийнятним українцям. Не тому, що він щодня ходить у вишиванці, а тому що банально не є прихильником радикальних політичних маневрів та євроскептичних течій. До того ж, із ним домовитися набагато легше, аніж із Хофером, – такої думки І.Куса¹¹. М. Бороденко зокрема зауважив, що однозначно можна сказати, що перемога Хофера і можливе подальше зближення Австрії та країн Вишеградської групи, аж до вступу Відня до цього об'єднання, посилює вагу В4 у внутрішньоєвропейській боротьбі. Однак після поразки Хофера на виборах всі ці міркування вже лише умовний спосіб, якого, як відомо, історія не терпить. У свою чергу, перемога Ван дер Беллена, швидше за все, посилить роль і вплив країн *Старої Європи* і відіб'є у країн *Нової Європи* потенційного і перспективного союзника.

Можна сказати, що в Австрії почалася боротьба за союзників всередині ЄС між двома умовно протиборчими таборами. Однак варто окремо відзначити, що країни Вишеградської групи ніяк не могли вплинути на результат президентських виборів у Австрії, адже вони не можуть вести активну наступальну зовнішню політику на території третіх країн, бо у них немає для цього необхідних економічних і політичних ресурсів. Тому вони самі, в якійсь мірі, стали заручниками ситуації, що склалася. Можна з упевненістю стверджувати, що президентські вибори в Австрії – це прелюдія до спекотного політичного сезону в Європі 2017 р., коли пройдуть президентські вибори у Франції, парламентські в Німеччині, Чехії та Нідерландах. Можливо, після всіх цих подій ми Європу вже не впізнаємо...¹². Програш кандидата-популіста в Австрії став серйозним ударом для євроскептиків-популістів. Але вважати, що результат австрійських виборів поставив крапку в явному крені Європи вправо, було б, щонайменше, наївно, – додає О. Танасійчук¹³. Австрійцям дуже потрібна гармонія, – каже зальцбурзький політолог Райнгард Гайніш. Через Brexit та Трампа у світі й без того відбулося чимало змін. Саме тому 72-річний Ван дер Беллен своїми заявами уособлює серйозність та респектабельність. Р.Гайніш вважає, що це єдине, що говорить на користь Ван дер Беллена. Але актуальні проблеми – біженці, Туреччина та критика ЄС – в підсумку більше допомагають Хоферу¹⁴.

Щодо біографії австрійського обранця, то варто знати, що Олександр Ван дер Беллен народився у Відні в 1944 р. В кінці Другої світової війни з наближенням радянських військ до Відня сім'я, побоюючись репресій з боку радянської влади, переїхала в західну частину Австрії – в комуна (Gemeinde) Каунерталь в Тіролі. У 1962 р. Олександр Ван дер Беллен закінчив гімназію в Інсбруку. У 1970 р. отримав докторський ступінь в галузі економічних наук в Інсбрукському університеті. Викладав в 1968-1971 рр. в Інсбрукському університеті, в 1972-1974 рр. – в інституті менеджменту і управління (Internationales Institut für Management und Verwaltung) в Берліні. У 1975 р. отримав габілітацію. У 1976 р. став професором Інсбрукського університету. У 1977 р. переїхав до Відня. У 1977-1980 рр. викладав в Академії менеджменту (Verwaltungsakademie des Bundes), в 1980 р. став професором економіки в Віденському університеті. Між 1990-1994 рр. був деканом і заступником декана факультету економіки. Його наукові дослідження нале-

¹⁰ Степанюк Я. Вказ. пр.

¹¹ Куса І. «Битва за Європу: що значать результати виборів в Австрії?», режим доступу: <http://hvylya.net/analytcs/geopolitics/bitva-za-yevropu-shho-znachat-rezultati-vivoriv-v-avstriyi.html> (дата перегляду 2018).

¹² Бороденко М. Вказ. пр.

¹³ Танасійчук О. «Вибори в Австрії: Перепочинок у європопулізмі», режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2133669-vibori-v-avstrii-perepocinok-u-evropopolulizmi.html> (дата перегляду 2018).

¹⁴ Бартлау К. «Президентські вибори в Австрії – привид Трампа над Альпами», режим доступу: <http://www.dw.com/uk/президентські-вибори-в-австрії-привид-трампа-над-альпами/a-36614871> (дата перегляду 2018).

жали до наступних галузей економіки: планування і фінансова політика громадського сектора, фінансова політика інфраструктур, оподаткування, державні витрати, державне регулювання, громадські підприємства, політика в галузі охорони навколишнього середовища та транспорту. До 1992 р. Олександр Ван дер Беллен був у Соціал-демократичній партії Австрії (СПА). У 1994 р. був обраний депутатом Національної ради Австрії (нижньої палати парламенту) від Партії Зелених. У 1997 р. став лідером партії, в 1999 р. – головою парламентської фракції (клубу). При ньому Партія Зелених вперше отримала більше 10% голосів на парламентських виборах: 7,4% (14 місць в Національній раді) в 1999 р., 9,5% (17 місць) в 2002 р., 11% (21 місце) в 2006 р. На виборах 2008 р. партія отримала 10,4% голосів і втратила одне місце в Національній раді, після чого Олександр ван дер Беллен пішов з постів лідера партії і голови фракції. У 2012-2015 рр. був депутатом ландтагу (Ландтаг – парламент федеральної землі) і міської ради (Gemeinderat) Відня. В опитуваннях громадської думки особисті показники Ван дер Беллена часто були істотно вище показників його партії. Він має репутацію дуже порядного і ерудованого політика. Олександр Ван дер Беллен проживає у Відні. Був одружений з першою дружиною більше 50 років, має з нею двох синів: Олександра і Флоріана. У 2015 р., будучи розлученим, одружився вдруге на керівниці Клубу Зелених (Geschäftsführerin im grünen Klub) Доріс Шмідауер (Doris Schmidauer). Ван дер Беллен – шанувальник коміксів про Скруджа МакДака і палій, який не приховує свою пристрасть до тютюну. Навіть ходили чутки, що у нього рак легенів. Друзі та колеги називають його Сашком. А сини – *Саші* за аналогією з *Мамі*. В інтерв'ю газеті Krone сини стверджують, що він ніколи не був з ними авторитарним – він був *затишним*. Коли діти були маленькими, під час канікул батько проводив з ними багато часу в селі Kaunertal – гуляли, розмовляли, грали в карти. Його письмовий стіл завжди завалений книгами і паперами, а в ящику знаходиться місце для улюблених коміксів. У синів робочі столи виглядають аналогічно, а голоси схожі на батьківський так, що по телефону їх не відрізниш¹⁵.

Щодо прогнозованого розвитку в Австрії варто навести думку інституту соціальних досліджень та консалтингу в Австрії SORA/ISA. Президентські вибори, які пройшли 4 грудня 2016 р. виграв Ван дер Беллен, який набрав 53,8% підтримки виборців, в той час його суперник Н. Хофер набрав лише 46,2% підтримки. Участь у виборах взяли приблизно 74,2% насаелення країни¹⁶. Варто зауважити, що 62% виборців серед жінок висловили підтримку Ван дер Беллену, в той час як більшість чоловіків віддали перевагу Норберту Хоферу. Підсумовуючи вищесказане, Ван дер Беллен зумів краще мобілізувати своїх прихильників¹⁷. Відомий австрійський політолог Антон Пелінка зокрема зауважив, що цілком очевидно, що існує більшість проти АПС, якщо мобілізувати цю більшість. Ван дер Беллену вдалося успішно змобілізувати своїх прихильників¹⁸.

Важливою є думка самого переможця, який на відміну від яскравого тріумфу в своєму виступі був лаконічним і досить скупим на коментарі. Він сподівається на роботу як уряду, там і парламенту аж до найближчих виборів в 2018 р. Таким чином, можна припускати, що переможець не планує скористатися своїм конституційним правом на розпуск органів влади. Ван дер Беллен вважає, що своєю повторною перемогою він зобов'язаний тим активним прихильникам, які змогли пояснити необхідність відповідного вибору *своїм батькам, які, можливо, і не збиралися голосувати*. Він пояснив, що хоче, щоб після закінчення президентства його сприймали *своїм* всі жителі країни. Формально незалежний, але фактично підтримуваний політичною партією Зелених, колишній лідер цієї політичної партії сам себе називає *дитям міграції*: народився і тривалий час прожив у Відні політик має російське коріння. Його сім'я в минулому столітті втекла з Росії через Естонію спочатку до Німеччини, потім влаштувалася в Австрії. Його соратники і друзі до сих пір називають його *Саша*. На думку Ван дер Беллена, без Росії неможливий прогрес в питаннях боротьби з міжнародними конфліктами і зміною клімату. Він вважає, що

¹⁵ «Российский след в австрийской политике», *Новый Венский журнал/Neues Wiener Magazin*, №8/2016. С. 16-17.

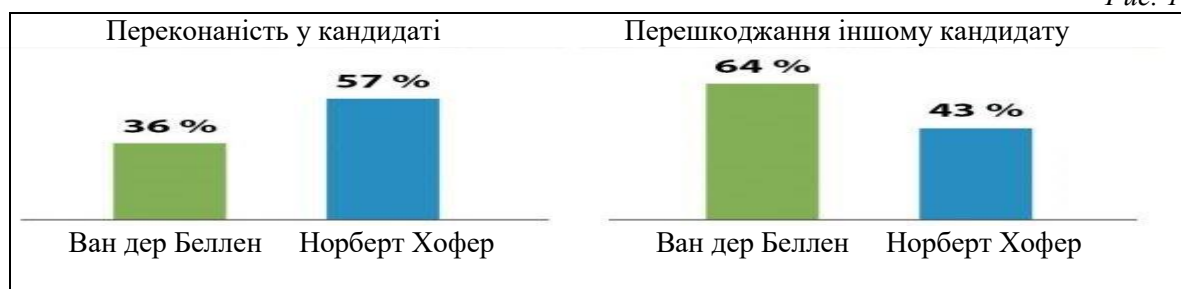
¹⁶ «Bundespräsidentenwahl 2016: Wiederholung der Stichwahl», *op. cit.*

¹⁷ «Van der Bellen neuer Präsident in Österreich», режим доступу: <http://www.nrz.de/politik/oesterreich-waehlt-neues-staatsoberhaupt-id208869217.html> (дата перегляду 2018).

¹⁸ Granbacher Ch. «Bundespräsidentenwahl 2016: Blick in den Spiegel würde Hofer helfen, meint Reinhold Mitterlehner», режим доступу: <https://www.gmx.net/magazine/politik/wahlen/bundespraesidentenwahl-oesterreich/blick-spiegel-wuerde-norbert-hofer-helfen-32047374> (дата перегляду 2018).

розв'язання кризи в Україні також можливе в ході активної роботи ОБСЄ, яка базується у Відні, головою якої в 2017 р. є саме Австрія, причому в цій діяльності він бачить чималу роль і президента Австрійської Республіки. При цьому він досить критично ставиться як до російського лідера Володимира Путіна, так і до обраного президента США Дональда Трампа¹⁹. Важко назвати Ван дер Беллена справжнім борцем у передвиборчій кампанії. Він намагатиметься перш за все будувати мости, та стати президентом усього народу. Хоча політолог Петер Фільцмайер вважає, що поляризація не зникне автоматично²⁰. Просто для багатьох виборців Ван дер Беллен у порівнянні з Н. Хофером вважався меншим лихом. Впродовж багатьох десятиліть спостерігається довгострокова тенденція проти раніше великих політичних партій, а саме соціал-демократів, лібералів. Першими, хто з цього отримує вигоду, є з одного боку ультраправа АПС, а з іншого боку партія Зелених, які скоріше знаходяться лівіше від центристської позиції. Відчутною ця тенденція стала особливо під час президентських виборів, коли обидва кандидати висловлювалися щодо досить емоційної теми навколо політики міграції, де можна було спостерігати однозначну обмежувальну позицію Н. Хофера у цьому питанні, в той час як Ван дер Беллен дотримується ліберальної позиції стосовно міграції та права біженців – зазначив А. Пелінка²¹. Політологи Фрітц Плассер та Франц Зоммер теж відзначили, що майже 64% населення країни обирали Ван дер Беллена, щоб перешкодити перемозі Н. Хофера, оскільки він міг нашкодити авторитету Австрії, тому що Ван дер Беллен виступив більш спокійно, розважливо, помірковано, а також спостерігалась більша недовіра до політики ультраправого кандидата серед його прихильників²². Центральними виборчими мотивами, якими користувались виборці – це завадити іншому кандидату на президентських виборах²³. Графічно Фрітц Плассер та Франц Зоммер зобразили цю тенденцію наступним чином: (див. *Рис. 1*).

Рис. 1

Джерело: «64 Prozent wählten Van der Bellen, um Hofer zu verhindern», available at: <https://kurier.at/politik/inland/bundespraesidentenwahl/hofburg-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten-zentrales-wahlmotiv/234.485.928> (accessed 2018).

Слушною є думка А. Полякової²⁴, заступник директора Євразійського центру ім Д. Патрічіу і старшого наукового співробітника Atlantic Council щодо перемоги Ван дер Беллена. Перемога Ван дер Беллена – це, безумовно, позитивний знак для майбутнього європейського проекту, але центристським і проєвропейським силам в ЄС рано радіти. По-перше, перемогу Ван дер Белла ніяк не назвеш нищівною поразкою АПС. Хофер отримав 47% голосів виборців, поступившись своєму суперникові лише шість процентних пунктів. Це найвищий показник АПС на виборах за всю її історію. І це третя за величиною парламентська партія в Національній Раді Австрії (40 місць з 183). Відтак АПС може конкурувати з правоцентристською Австрійською народною партією (АНП), яка має 47 місць в парламенті. У Зелених, колишньої партії Ван дер Беллена

¹⁹ «Австрія остановилась на зеленому президенті», режим доступу: <http://www.regionplus.az/posts/view/87561?lang=az> (дата перегляду 2018).

²⁰ «Nach der Wahl in Österreich Van der Bellen will versöhnen: unser aller Präsident», режим доступу: <https://www.meine-anzeigenzeitung.de/politik/oesterreich-ort29232/van-bellen-will-versoehnen-unser-aller-praesident-zr-7043514.html> (дата перегляду 2018).

²¹ «Präsidentenschaftswahl in Österreich: das Asylthema war das Wichtigste», », op. cit.

²² «64 Prozent wählten Van der Bellen, um Hofer zu verhindern», », op. cit.

²³ «Zentrales Wahlmotiv bei der BP-Wahl: Verhinderung des anderen Kandidaten», режим доступу: <http://www.vienna.at/zentrales-wahlmotiv-bei-der-bp-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten/5047464> (дата перегляду 2018).

²⁴ Полякова А. Вказ. пр.

лише 24 парламентських крісла. Ці вибори довели, що праві популісти здатні мобілізувати майже половину австрійських виборців, хоча популісти в багатьох інших країнах ЄС можуть лише мріяти про таку велику підтримку. Більш того, Ван дер Беллен отримав остаточну перемогу лише після повторного голосування, оскільки результати перших виборів були анульовані Конституційним судом через допущені в ході виборчого процесу похибок. Перемога дісталася колишньому лідеру Зелених нелегко. По-друге, Ван дер Беллен – не центристський політик. Він балотувався як незалежний кандидат за підтримки партії Зелених, але ця партія як і раніше залишається маргінальною політичною силою в Австрії. Вперше в післявоєнній історії країни людям довелося вибирати між двома кандидатами, жоден з яких не належить до центристських політичних партій. Це свідчить про те, що ядро політичної системи слабшає, йде на периферію. І Австрію не назвеш єдиною в своєму роді, оскільки подібні тенденції спостерігаються по всій Європі. Партіям з центристською ідеологією все важче достукатися до розчарованих виборців. Таким чином, перемога Ван дер Беллена – це ніяк не перемога центристів, а скоріше свідчення того, що провідні партії правого і лівого спрямування опинилися в скрутному становищі. Потретьє, потрібно відволіктися на секунду і подумати, чому більшість спостерігачів за австрійськими виборами були здивовані тому, що права популістська сила не перемогла на виборах в Австрії. Були часи, коли думка про те, що популістська партія може підібратися так близько до президентської посади в західноєвропейській країні, здавалася незбагненною. Тобто популістські сили настільки посилили свої позиції, що багато хто очікував їх перемоги і в Австрії, країні, що пройшла через безліч європейських криз практично неушкодженою, чії громадяни насолоджуються високим рівнем життя і де зберігається один з найнижчих рівнів безробіття, в порівнянні з іншими європейськими країнами. Разом з тим, вибори в Австрії показали, що популістська хвиля не нескінченна і її можна зупинити. Австрії вдалося ухилитися від кулі, але лідерам інших європейських держав, які в 2017 р. зіткнулися з виборами у себе вдома, варто повчитися на австрійському досвіді. Центристські партії повинні достукатися до виборців, яким здається, що їх не чують, і яких турбує майбутнє Європи, а також їх місця в ньому. Одне з гасел передвиборної кампанії Олександра Ван дер Беллена звучало так: «Президент, який об'єднує». Він підкреслював, що Австрія повинна зберігати прихильність принципам відкритості і дотримання прав людини. Навпаки, Н. Хофер наголошував на посиленні міграційної політики та зміцненні безпеки. Його кампанія носила більш конфронтаційний характер, що, як зазначає австрійська преса, нарешті, очевидно, зашкодило кандидату АПС. Через анулювання результатів травневих виборів Австрія фактично понад півроку жила передвиборчими пристрастями, і суспільство почувало себе стомлено. У цій ситуації тактика, обрана Ван дер Белленом, виявилася більш дієвою. Проблеми з мігрантами багато виборців інтерпретують як доказ слабкості Євросоюзу і хочуть якнайшвидшого закриття кордонів країни. Партія свободи і її кандидат різко критикували політику ЄС. Навпаки, кампанія Олександра Ван дер Беллена була побудована на гаслах солідарності. В результаті австрійське суспільство розділилося навпіл. Результат нинішнього голосування, яке багато в країні вважали найважливішим за останні десятиліття, був практично непередбачуваний. Австрійський політолог, професор Центральноєвропейського університету А. Пелінка зазначив, що не варто забувати, що президент в Австрії не володіє великими повноваженнями, хоча вони більш серйозні, ніж, скажімо, у президента Німеччини. Зовнішню, в тому числі європейську політику визначає канцлер і його уряд. У будь-якому випадку перемога Н. Хофера стала б для Європи черговим підтвердженням того, що тренд, спрямований проти європейської інтеграції, посилюється. Перемога Ван дер Беллена, навпаки, порадює Брюссель і тих, кому ближче ліберальні цінності. Відносини між членами правлячої коаліції, соціалістами і консерваторами, дуже кепські. У Відні кажуть про те, що до кінця офіційного терміну роботи цього парламенту, тобто до осені 2018 р., коаліція не протримається, як і сталося. Дуже ймовірно, що дострокові вибори будуть вже в 2017 р.²⁵. Я. Степанюк відзначила що риторика цієї виборчої кампанії – відображення всіх проблем та страхів, що існують в Європі загалом. Кандидати обговорювали не лише те, що безпосередньо входить в обов'язки президента, а питання, які хвилюють і лякають виборців. Топ-темами були бачення майбутнього Європи та міграційна криза, що болісно сприймається в Австрії. До того ж кампанія супрово-

²⁵ «Президент со второй попытки», режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/28152375.html> (дата перегляду 2018).

дживалась емоційними взаємними звинуваченнями. Ця битва протилежностей відображує глибокий розкол, що існує в австрійському суспільстві. По-перше той факт, що до другого туру не пройшли представники партій влади, означає падіння довіри громадян до власного уряду та способу управління країною. По-друге, громадяни Австрії не мають єдиного бачення майбутнього ані Європи, ані власної країни. Обидва кандидати пропонували дуже різні напрямки розвитку. Неспокійною є ситуація і в керівній політичній еліті країни²⁶.

У своїй інавгураційній промові перед Федеральними зборами Австрії від 26 січня 2017 р., завданням яких є приведення федерального президента до присяги, Ван дер Беллен вкотре запевнив про підтримку європейського курсу, та що буде федеральним президентом для всіх людей, які живуть в Австрії, назвавши Євросоюз простором миру, свободи та добробуту, оскільки вбачає найбільшу небезпеку в націоналізмі та роздрібненості держав. Зокрема він зауважив, що націоналізм та роздрібненість на малі держави не можуть дати відповідей на актуальні кризи і проблеми. Найбільшу небезпеку він вбачає у тому, що ми дозволимо простим відповідям спокусити нас²⁷.

Таким чином, попри тенденцію збільшення євроскептичних настроїв населення Австрійської Республіки обрало проєвропейського зеленого президента, уродженця Відня з російсько-єстонським корінням на наступні шість років. Президентські вибори в Австрії стали своєрідним барометром загальноєвропейських цінностей. Хоч і президент виконує переважно репрезентативну функцію, представляючи країну на міжнародній арені, він забезпечує баланс між різними суспільними настроями. Отже, нейтральна Австрія успішно справилася із загрозливим викликом ультраправого популізму та євроскептицизму.

Список джерел

1. «Австрія остановилась на зеленом президенте», режим доступу: <http://www.regionplus.az/posts/view/87561?lang=az> (дата перегляду 2018).
2. Бартлау К. «Президентські вибори в Австрії – привид Трампа над Альпами», режим доступу: <http://www.dw.com/uk/президентські-вибори-в-австрії-привид-трампа-над-альпами/a-36614871> (дата перегляду 2018).
3. Бороденко М. «Президентські вибори в Австрії: чого чекати Європі?», режим доступу: <http://rescue.org.ru/uk/news/analytics/5567-prezidentskie-vyboru-v-avstrii-chego-zhdet-evrope> (дата перегляду 2018).
4. Куса І. «Битва за Європу: що значать результати виборів в Австрії?», режим доступу: <http://hvylya.net/analytics/geopolitics/bitva-za-yevropu-shho-znachat-rezultati-viboriv-v-avstriyi.html> (дата перегляду 2018).
5. Полякова А. «Австрія проголосовала за Європу», режим доступу: <http://nv.ua/opinion/polyakova/avstrija-progolosovala-za-evropu-310879.html> (дата перегляду 2018).
6. Посольство Австрійської Республіки в Україні (1999) «Політична система Австрії». – К.: *Посольство Австрійської Республіки в Україні*, С. 15-16.
7. «Президент со второй попытки», режим доступу: <https://www.svoboda.org/a/28152375.html> (дата перегляду 2018).
8. «Президент України привітав обраного Президента Австрії з перемогою на виборах», режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-privitav-obranogo-prezidenta-avstriyi-z-p-39022> (дата перегляду 2018).
9. «Российский след в австрийской политике», *Новый Венский журнал/Neues Wiener Magazin*, №8/2016. С. 16-17.
10. Степанюк Я. «Президентські вибори в Австрії: чи завершилася дія Трамп-ефекту», режим доступу: <http://www.euointegration.com.ua/articles/2016/12/8/7058621/> (дата перегляду 2018).

²⁶Степанюк Я. Вказ. пр.

²⁷ «Rede von Bundespräsident Dr. Alexander Van der Bellen vor der Bundesversammlung anlässlich seiner Angelobung am 26. Jänner 2017», режим доступу: http://www.bundespraesident.at/fileadmin/user_upload/Interview-pdfs/Angelobungsrede_Homepage.pdf (дата перегляду 2018).

11. Танасійчук О. «Вибори в Австрії: Перепочинок у європопулізмі», режим доступу: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2133669-vibori-v-avstrii-perepocinok-u-evropopolizmi.html> (дата перегляду 2018).
12. «Bundespräsidentswahl 2016: Wiederholung der Stichwahl», режим доступу: <http://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/bpw16-wh.html> (дата перегляду 2018).
13. Granbacher Ch. «Bundespräsidentenwahl 2016: Blick in den Spiegel würde Hofer helfen, meint Reinhold Mitterlehner», режим доступу: <https://www.gmx.net/magazine/politik/wahlen/bundespraesidentenwahl-oesterreich/blick-spiegel-wuerde-norbert-hofer-helfen-32047374> (дата перегляду 2018).
14. «Nach der Wahl in Österreich Van der Bellen will versöhnen: unser aller Präsident», режим доступу: <https://www.meine-anzeigenzeitung.de/politik/oesterreich-ort29232/van-bellen-will-versoenen-unser-aller-praesident-zr-7043514.html> (дата перегляду 2018).
15. «Präsidentswahl in Österreich: das Asylthema war das Wichtigste», режим доступу: <http://www.n-tv.de/politik/Das-Asylthema-war-das-Wichtigste-article17535386.html> (дата перегляду 2018).
16. «Rede von Bundespräsident Dr. Alexander Van der Bellen vor der Bundesversammlung anlässlich seiner Angelobung am 26. Jänner 2017», режим доступу: http://www.bundespraesident.at/fileadmin/user_upload/Interview-pdfs/Angelobungsrede_Hoemerpage.pdf (дата перегляду 2018).
17. «Van der Bellen neuer Präsident in Österreich», режим доступу: <http://www.nrz.de/politik/oesterreich-waehlt-neues-staatsoberhaupt-id208869217.html> (дата перегляду 2018).
18. «Zentrales Wahlmotiv bei der BP-Wahl: Verhinderung des anderen Kandidaten», режим доступу: <http://www.vienna.at/zentrales-wahlmotiv-bei-der-bp-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten/5047464> (дата перегляду 2018).
19. «64 Prozent wählten Van der Bellen, um Hofer zu verhindern», режим доступу: <https://kurier.at/politik/inland/bundespraesidentenwahl/hofburg-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten-zentrales-wahlmotiv/234.485.928> (дата перегляду 2018).

References

1. «Avstriya ostanovilas' na zelenom prezidente», available at: <http://www.regionplus.az/posts/view/87561?lang=az> (accessed 2018).
2. Bartlau K. «Prezydentski vybory v Avstrii – pryvyd Trampa nad Alpamy», available at: <http://www.dw.com/uk/prezydentski-vybory-v-avstrii-pryvyd-trampa-nad-alpamy/a-36614871> (accessed 2018).
3. Borodenko M. «Prezydentski vybory v Avstrii: choho chekaty Yevropi?», available at: <http://rescue.org.ru/uk/news/analytics/5567-prezidentskie-vybory-v-avstrii-chego-zhdad-evrope> (accessed 2018).
4. Kusa I. «Bytva za Yevropu: shcho znachat rezultaty vyboriv v Avstrii?», available at: <http://hvylyya.net/analytics/geopolitics/bitva-za-yevropu-shho-znachat-rezultati-vyboriv-v-avstriyi.html> (accessed 2018).
5. Polyakova A. «Avstriya progolosovala za Evropu», available at: <http://nv.ua/opinion/polyakova/avstriya-progolosovala-za-evropu-310879.html> (accessed 2018).
6. Posolstvo Avstriiskoi Respubliky v Ukraini (1999) «Politychna systema Avstrii». – К.: Posolstvo Avstriiskoi Respubliky v Ukraini, S. 15-16.
7. «Prezident so vtoroy popyitki», available at: <https://www.svoboda.org/a/28152375.html> (дата перегляду 2018).
8. «Prezydent Ukrainy pryvitav obranoho Prezidenta Avstrii z peremohoiu na vyborakh», available at: <http://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-privitav-obranogo-prezidenta-avstriyi-zp-39022> (accessed 2018).
9. «Rossiyskiy sled v avstriyskoy politike», Novyyi Venskiy zhurnal/Neues Wiener Magazin, №8/2016. С. 16-17.
10. «Stepaniuk Ya. «Prezydentski vybory v Avstrii: chy zavershylasia diia Tramp-efektu», available at: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/12/8/7058621/> (accessed 2018).
11. Танасійчук О. «Вибори в Австрії: Перепочинок у європопулізмі», available at: <http://www.ukrinform.ua/rubric-abroad/2133669-vibori-v-avstrii-perepocinok-u-evropopolizmi.html> (accessed 2018).

12. «Bundespräsidentenschaftswahl 2016: Wiederholung der Stichwahl», available at: <http://www.sora.at/themen/wahlverhalten/wahlanalysen/bpw16-wh.html> (accessed 2018).

13. Granbacher Ch. «Bundespräsidentenwahl 2016: Blick in den Spiegel würde Hofer helfen, meint Reinhold Mitterlehner», available at: <https://www.gmx.net/magazine/politik/wahlen/bundespraesidentenwahl-oesterreich/blick-spiegel-wuerde-norbert-hofer-helfen-32047374> (accessed 2018).

14. «Nach der Wahl in Österreich Van der Bellen will versöhnen: unser aller Präsident», available at: <https://www.meine-anzeigenzeitung.de/politik/oesterreich-ort29232/van-bellen-will-versoehnen-unser-aller-praesident-zr-7043514.html> (accessed 2018).

15. «Präsidentenschaftswahl in Österreich: das Asylthema war das Wichtigste», available at: <http://www.n-tv.de/politik/Das-Asylthema-war-das-Wichtigste-article17535386.html> (accessed 2018).

16. «Rede von Bundespräsident Dr. Alexander Van der Bellen vor der Bundesversammlung anlässlich seiner Angelobung am 26. Jänner 2017», available at: http://www.bundespraesident.at/fileadmin/user_upload/Interview-pdfs/Angelobungsrede_Homepage.pdf (accessed 2018).

17. Van der Bellen neuer Präsident in Österreich», available at: <http://www.nrz.de/politik/oesterreich-waehlt-neues-staatsoberhaupt-id208869217.html> (accessed 2018).

18. «Zentrales Wahlmotiv bei der BP-Wahl: Verhinderung des anderen Kandidaten», available at: <http://www.vienna.at/zentrales-wahlmotiv-bei-der-bp-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten/5047464> (accessed 2018).

19. «64 Prozent wählten Van der Bellen, um Hofer zu verhindern», available at: <https://kurier.at/politik/inland/bundespraesidentenwahl/hofburg-wahl-verhinderung-des-anderen-kandidaten-zentrales-wahlmotiv/234.485.928> (accessed 2018).